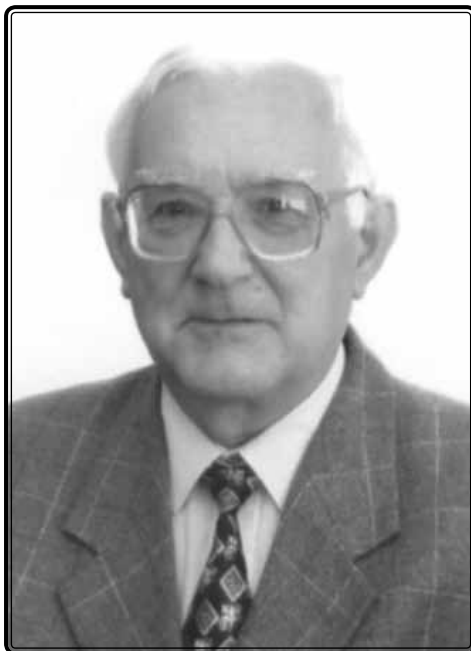

Бібліографічний опис:

[Від редакції] (2021). Михайло Паньків (09.09.1940–31.10.2021) [некролог]. *Народна творчість та етнологія*, 4 (392), 127–130.

[Editorial] (2021). Mykhailo Pankiv (09.09.1940–31.10.2021) [obituary]. *Folk art and ethnology*, 4 (392), 127–130.

МИХАЙЛО ПАНЬКІВ

(09.09.1940 – 31.10.2021)

Колектив Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського з глибоким сумом сповіщає, що 31 жовтня 2021 року відійшов у вічність знаний український етнолог, дослідник історії та культури Прикарпаття, талановитий музейник та музеєзнавець, краєзнавець, громадський діяч Михайло Ілліч Паньків. Тернистий життєвий шлях цієї світлої і працелюбної особистості вплинув на утвердження майбутнього покликання – знавця й шанувальника рідної культури, невтомного її дослідника. М. Паньків народився 9 вересня 1940 року в с. Вербівці Городенківського району * Івано-Франківської області в селянській родині. Дитинство вченого припало на нелегкий післявоєнний час. Батько науковця займався шевським ремеслом, а мати – кравецьким. Тож у хаті завжди було людно, а відтак відвідувачі розповідали багато цікавого з минулого рідного села. Мати ж за роботою, як згадував сам М. Паньків, постійно співала. Тому вже тоді з маминих пісень, місцевих розповідей та улюблених книжок хлопець увібрав величезну любов до народної культури.

Під час навчання в Тишківській середній школі на Городенківщині (1953–1956) М. Паньків пережив операцію, яка внаслідок лікарської помилки спричинила кульгавість при ходьбі.

* Адміністративно-територіальний устрій подано до реформи 2020 року.

Утім, щотижневе додання відстані 12 км від с. Тишківці до рідних Вербівців (у Тишківцях учень проживав у гуртожитку) допомогло позбутися ранньої недуги.

Після закінчення Снятинського культурно-освітнього технікуму в 1958 році М. Паньків працював завідувачем Вербівського сільського клубу. У 1959–1962 роках майбутній дослідник проходив військову службу в тайзі на території сучасної Росії. Цікаво, що саме цей період життя М. Паньків уважав своєю першою етнографічною практикою, яка дозволила ізсередики вивчати місцеву культуру, спостерігати за поведінкою представників різних етнічних груп. Показовим є також те, що під час проходження військової муштри (зокрема, несення вартової служби при тамтешній в'язниці) молодий дослідник зумів зібрати чималий пласт в'язничного фольклору, а також здійснити цікаві фіксації побуту та повсякдення ув'язнених.

Після служби в армії М. Паньків вступив на історичний відділ історико-філологічного факультету Івано-Франківського педагогічного інституту. Давня мрія навчатися у виші отримала реальне підґрунтя. Але й тут не було все так гладко. На одному із засідань ректорату запропонували виключити М. Паньківа як старосту групи з інституту, що було викликано критикою політики комуністичної партії в середовищі студентства. Проте здібний спудей все-таки продовжив навчання і в 1966 році успішно його завершив, отримавши диплом із відзнакою. Опісля влаштувався працювати вчителем історії Чернелицької школи на Городенківщині, де відразу зарекомендував себе як умілий організатор і натхненник гурткової та позакласної роботи. Уже в січні 1969 року М. Паньків переходить на роботу в Івано-Франківський краєзнавчий музей. Саме тут найбільш повно розкрилися обрії таланту цієї постаті, уся глибина його доброзичливої душі та ясного неординарного розуму. У стінах цього закладу, якому М. Паньків присвятив майже дві третини свого життя, науковець пройшов усі щаблі професійного зростання: спершу перебував на посаді наукового працівника, відтак – завідувача відділу історії, заступника директора з наукової роботи, і нарешті – директора музею (з 1985 р.). Із проголошенням незалежності України під керівництвом та за активної участі М. Паньківа музей розпочав бурхливу наукову та експозиційно-виставкову діяльність. Щороку заклад організував 30–35 виставок, 2–3 наукові конференції з проблем археології, краєзнавства та етнографії. У 1991 році М. Паньків заснував перше друковане періодичне видання музею – «Наукові записки».

У 1989 році в Інституті фольклору та етнографії Білоруської АН (м. Мінськ) М. Паньків захистив кандидатську дисертацію «Сім'я і сімейний побут на Покутті (друга половина ХІХ – 80-ті рр. ХХ ст.)». Сам факт захисту дисертації з етнографії в ті часи став непересічним явищем, адже етнографію як науку вважали тоді безперспективною, а довший час до того – навіть небезпечною дисципліною.

Тема дисертації М. Паньківа стала знаковою в його житті, адже стосувалась того регіону, яким окреслились найбільш плідні та актуальні творчі пошуки дослідника. Саме Покуття, що по крові та душі було близьке етнологіві, присвячена значна частина його монографічних досліджень, наукових статей та розвідок. М. Паньківа сміливо можна назвати «Кольбергом сучасності» у вивченні регіону Покуття. Він один із перших науково виділив і обґрунтував етнографічні межі цього регіону в статті «Покуття. Етнографічний нарис», що була опублікована в журналі «Жовтень» в 1987 році. Ціла серія статей дослідника, присвячена житлобудівній та харчовій культурі мешканців Покуття, їх родинним, весільним, похоронно-поминальним, календарним обрядам, родинному побуту та внутрішньосімейним відносинам, народнопісенному фольклору в сумі становлять один із найбільш повних етнографічних зрізів регіону, який вийшов з-під пера одного дослідника. Чого лише варта праця науковця «Весілля у с. Вербівцях на Городенківщині» (Івано-Франківськ,

2000), що присвячена етнографічному опису весільного обряду в його рідному населеному пункті.

М. Паньків як талановитий педагог зумів передати та запалити любов до культури й традицій рідного краю не в одного покоління студентів та молодих дослідників. У вересні 2006 року з відкриттям спеціальності «етнологія» в Інституті історії, політології і міжнародних відносин ** Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника (далі – ПНУ ім. В. Стефаника) М. Паньків обійняв посаду доцента новоствореної кафедри етнології і археології. У 2015 році М. Паньківа було обрано професором цієї кафедри. За весь час його педагогічної роботи ученим розроблено 15 навчальних дисциплін, серед яких – «Етнографія народів світу», «Культура і побут населення України», «Етнографічне музеєзнавство, краєзнавство і туризм», «Національні меншини України», «Українці в світі», «Декоративно-прикладне мистецтво Прикарпаття», «Етнографічне дослідження на Прикарпатті у ХІХ – початку ХХ ст.: джерела та історіографія», «Топоніміка і мікротопоніміка Прикарпаття» та ін. Як теоретик та практик польової збирацької роботи, М. Паньків підготував та видав перший на Прикарпатті методичний посібник зі збору етнографічного матеріалу під назвою «Організація польових досліджень з етнології (для студентів історичного факультету та краєзнавців)» (Івано-Франківськ, 2005). Цим посібником і до сьогодні користується значна частина молодих та вже сформованих етнологів-польовиків у своїй науково-практичній та навчально-педагогічній діяльності. Цією працею й усією своєю професійною діяльністю М. Паньків обстоював одну з найважливіших своїх ідей, яку він щиро намагався посіяти у своїх вихованцях – усестороння популяризація традиційно-побутової культури українців, починаючи від національних програм державного рівня й закінчуючи місцевою пресою та навчальними програмами в школах. До своїх колег, аспірантів, студентів чи просто приятелів М. Паньків ставився з надзвичайною теплотою та приязню. Під його мудрим керівництвом було підготовлено й захищено чотири кандидатські дисертації.

Викладацьку роботу доцент М. Паньків уміло поєднував із науковою. У 2008 році він очолив відділ етнології Науково-дослідного Інституту історії, етнології та археології Карпат ПНУ ім. В. Стефаника. М. Паньків є автором 17 монографій (частина з них у співавторстві), понад 170 статей з етнології, музеєзнавства і краєзнавства. Етнограф увійшов до авторського колективу таких фундаментальних ілюстрованих видань Інституту історії, політології і міжнародних відносин, як «Прикарпаття: спадщина віків» (Львів, 2006), «Західноукраїнська Народна Республіка (1918–1923): ілюстрована історія» (Львів; Івано-Франківськ, 2008) та «Покуття: історико-етнографічний нарис» (Львів, 2010).

Неабиякою скрупульозністю, масштабністю та науковим новаторством пройняті одні з останніх праць дослідника, а саме: «Схрони, криївки і бункери ОУН-УПА» (Івано-Франківськ, 2017) та «Текла кровця по Україні (топоніми, легенди, перекази та пісні про татарські напади на Прикарпаття з середини ХV до початку ХVІІІ ст.)» (Івано-Франківськ, 2014).

Потрібно відзначити, що під керівництвом М. Паньківа та за активної його участі побудовано першу чергу архітектурних об'єктів Музею народної архітектури та побуту Прикарпаття (с. Кринос Галицького р-ну Івано-Франківської обл.), після чого його виділено як самостійний державний музей, відбудована в с. Криворівня Верховинського району хата-гражда Параски Харук та створена в ній експозиція. Він – автор експозицій Літературно-меморіального музею Леся Мартовича в с. Торговиця Городенківського району, структури і тематико-експозиційного плану Музею освіти Прикарпаття (м. Івано-Франківськ),

** З 2016 року – Факультет історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника.

Літературно-меморіального музею Івана Франка та музею Михайла Грушевського в Криворівні, колишнього Яремчанського музею партизанської слави, Долинського краєзнавчого музею «Бойківщина» Тетяни та Омеляна Антоновичів, усього понад 20 музеїв.

М. Паньків – заслужений працівник культури України, відмінник освіти України, лауреат всеукраїнської премії П. Чубинського, обласних премій І. Вагилевича, І. Крип'якевича та В. Полека, член правління Івано-Франківської обласної організації Товариства охорони пам'яток історії і культури, член Івано-Франківської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, член Наукового товариства імені Шевченка.

Зі смертю М. Паньківа вітчизняна етнологічна наука зазнала непоправних втрат. Дирекція та співробітники ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України висловлюють слова щирого співчуття та скорботи родині покійного...

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України